

קניין תורה

יו"ל ע"י ועד מפעל התורה "תורתך שעשועי" דק"ק תולדות אהרן
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

עיונים והארות בסדר לימוד ושינון 'עמוד היום' • עמוד הש"ס לשבוע הבעל"ט: סנהדרין לו. - סנהדרין לט. • פרשת כי תבא תשפ"ו

לשלח השבת

מגפת העופות

"מי בקצו ומי לא בקצו" מסלסל החזן לפני העמוד... אמנם, אם בכל שנה הבנו היטב את התיבות: מי במים, ומי באש, ומי בצמא וכו'. אבל התיבות "מי במגפה" הזכירה לנו רק מציאות רחוקה מאתנו בעשרות שנים, הנה מאת ה' היתה זאת והגענו למצב לא פשוט שלא הורגלו בו שנים רבות, מבלי להתכונן לזה מקודם. גם המדינה החזקה ביותר עלי אדמות לא הצליחה להתגבר על יצור קטן שלא נתפס אפילו בגלגל העין.

אולם, רבים וטובים מתפעלים יותר מהתיבות "מי ניוח ומי ינוע, מי ישקט ומי יטרף", או "מי יעני ומי יעשר", כי הבלבול והבהלה ושינוי מערכות העולם היו כמדומה גדולים יותר מעצם המגפה עצמה, וכמו שאנו מבקשים בהקפת הבימה עם הלולב ביידינו "הושענא נפש מבהלה".

ועתה ניכנס ונלך באימה וביראה להיכלו של הצדיק הראשון לבית בעלזא, הרה"ק השר שלום מבעלזא ז"ע, לשמוע מה התרחש שם באותה שנה, וכיצד נודע לתלמידים מה דנו למעלה בשמים בראשית, על כל הבריות שבו ופקדו לחיים או למות, בשעה שכל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון.

|||

בחודש סיון תשע"א נלב"ע זקן ראשי הישיבות בהיותו זקן מופלג מאד בן מאה וחמש שנים, מגדולי תלמידיו של הגר"ש שקאפ זצ"ל, ה"ה מרן הגה"צ ר' יצחק דוב קאפלמאן זצ"ל, ששימש שנים רבות כראש ישיבה המפורסמת לצוערן שבשווייץ, והיה ידוע כאחד השרידים אשר ה' קורא משרידי וזקני גדולי ראשי הישיבות שלא נסחפו בשטף מי ההרוב ושינוי הזמנים.

תחלת דרכו בהרבצת תורה התחילה כבר מיד אחרי המלחמה, שחפץ היה להרביץ תורה אחרי שנות המבול, ההרס והחורבן. לפני הישיבה בשווייץ קדמה הישיבה שהקים בווייליאמסבורג ארה"ב וכן ייסד ישיבת 'שערי יושר' בבארא פארק, אולם כאמור מיד אחר שנות המלחמה החל כבר בהרבצת תורה בישיבת 'עץ חיים' בעיר קאפלען שבבלגיה.

במהלך הקיץ שנת תש"ט ביקר באנטווערפן הגה"ק רבי מרדכי רוקח זצוק"ל אב"ד בילגורייא בדרך מסעו לחיזוק שארית הפליטה באירופה, וחלבי שני בבתות ופרשת עניי פתח צדק, ראה, היה זה בימי חולתו ובערב ימיו, שבת ספורים לפני הסתלקותו. בחורי ישיבת קאפלען החסידים הגיעו לכבודו העירה לשבות במחיצתו את השבת, במהלך השבת חיזקם הגה"ק מבילגורייא ודירבנם לקבוע לימוד בספרי החסידות כשהוא מלמץ ומציע את הספקה 'קדושת לוי' לדוגמא.

במוצאי שבת קודש ניגשו הבחורים אליו וביקשוהו לשאת בפניהם דברי חיזוק בהיכל הישיבה בקאפלען. הגה"ק רבי מרדכי זצ"ל נעתר להזמנתם, ובמהלך ימי השבוע שלאחר מכן, בטרם עזבו את בלגיה, הגיע לבקר ולחזק את הישיבה בקאפלען, הסתובב בין כותלי הישיבה בלוויית ראש הישיבה הגר"ד קאפלמאן זצ"ל, וגם כחן מקרוב את כשרותה של מקוה הטהרה שהיתה בחצר הישיבה, הגאון מבילגורייא שהיה ידוע גם בתור תלמיד חכם מובהק ופוסק והיה בקיא בהלכות מקוואות המסובכות החל להרצות ולשוחח עם ראש הישיבה בענינים אלו וחיווה את דעתו ואת פסקו בנוגע למקוה שם, כמו"כ שוחח עם בחורי הישיבה בדברי תורה וחסידות, לאחר מכן נשא מדברותיו בפני התלמידים, לקראת ימי אלול ותשרי הממששין ובאין.

תחילת דבריו פתח הבילגורייא רב זצוק"ל בשם אביו הגה"ק מהר"ד מבעלזא ז"ע, כי אצל זקינו הגה"ק השר שלום מבעלזא ז"ע לא היו צריכים להיות בעל מדרגה באמונת צדיקים כבדי להאמין כי בימי 'ראש השנה' הוא איננו נמצא איתנו בהאי עלמא,

חדושתא דאורייתא

נערך ע"י הר"צ ר' נתן גוטליב מו"צ בהעדה החרדית ומרבני קהילתנו הק'

שליחות בברכת 'תקיעת שופר'

אחד שאין יכול לתקוע התקיעות, אבל רוצה לברך
על תקיעת שופר האם יש איזה חשש בזה?

ומצוי השאלה על רב או אדמו"ר שאין יכול לתקוע, אבל הציבור רוצים לכבדו לברך הברכות.

כיון שמברכין לשמוע קול שופר יכול גם אחר לברך:

הנה מצד הסברה יש להקל כיון שמברכין 'לשמוע קול שופר', וגדר המצוה לשמוע שופר ולא לתקוע שופר, ונמצא שהשומעין תקיעת שופר מקיימין המצוה כמו התוקע ממש, והיילכך כל אחד מן השומעין יכול לברך על השופר, וכן מצאתי סברה זו בשו"ת כתב סופר (י"ד סי' קנ) א.

הגה"ק מסאטמאר ז"ע מחזק שיטת אביו הקדושת יו"ט:

אבל הפמ"ג (בי"ד סי' א' משי"ז סק"ז) כתב שלכתחילה יברך התוקע ולא איש אחר השומע ואינו תוקע, ולא נתבאר בדבריו למה יש לזהר על זה.

ובספד"ק קדושת יו"ט (מועדים, ר"ה אות יב) תמה על הפמ"ג למה לא יוכל אחד לברך והשני יתקע בשופר, כיון שגם השומע מקיים המצוה כמו התוקע ואין התוקע שליחו. והוסיף עוד נקודה שאין ענין לתקוע בעצמו מפני דין מצוה בו יותר מבשלוחו, שאף השומע מקיים המצוה בעצמו כהתוקע.

ובנו הגה"ק מסאטמאר ז"ע בשו"ת דברי יואל (י"ד סי' נז) כתב לחזק דברי אביו הקדושת יו"ט שם ע"ש.

האם המשלח יכול לברך על קיום המצוה על ידי השליח מדין שליחו כמותו:

ויש לחקור לענין שאר מצוה שממנה שליח לקיים המצוה, האם המשלח יכול לברך על המצוה מדין שליחו של אדם כמותו, או דילמא כיון שבפועל אין עושה המצוה אין יכול לברך. וכגון המכבד איש אחר לקבוע מזוזות על פתח ביתו, האם יכול בעל הבית לברך על מצות כביעת מזוזת שקובע השליח.

השליח מברך ואין המשלח מברך:

המג"א (סי' תלב סק"ו) כתב לענין בדיקת חמץ כשממנה שליח לאחר לבדוק חמץ ביתו, שאין בעל הבית מברך על בדיקת חמץ, והשליח הבדוק מברך ב.

אבל הפרי חדש שם מצדד שאף בעל הבית המשלח יכול לברך ג.

ולהלכה הסכימו הרבה אחרונים כדעת המג"א, וכן פסק בשו"ע הרב (שם סעיף ח), ובמשנ"ב (סק"י) ז.

הערוך השלחן התיר לברך אף שאין קובע המזוזה:

והערוך השלחן ביו"ד סי' רפט (סעיף ד) כתב שאם מינה לאחר לקבוע מזוזה על פתח ביתו יכול בעל הבית לברך ע"ש.

אבל דבריו נראים כסתירה על מה שכתב באו"ח סי' תלב (סעיף ד) לענין בדיקת חמץ שמינה שליח לבדוק שלא יברך רק השליח ולא המשלח וכדעת המג"א.

א. ובי"ב בתשובות והנהגות (ת"ח סי' קטו).

ב. וכן הוכיח במאמר מרדכי (סק"ח).

ג. ולמעשה לא העלה שם ברור למעשה שיכול לברך, אבל מצינו להפרי חדש במקום אחר ביו"ד סי' קב (סק"ט) שכתב לענין כלי חדש הצריך טבילה שנתנו לבדור לטבול, שיכול ישראל המשלח לברך על הטבילה שטובל הגברי ע"ש.

ד. ובשו"ת מנחת שלמה (ת"כ סי' נח) מבאר הטעם שאין המשלח יכול לברך כיון שאין עושה פעולה ממשית, וכמו שכתבו הפוסקים שהמבטל החמץ אין יכול לברך על ביטול חמץ, כיון שאין עושה פעולה מעשית.

שליח שעושה בשכר - יד פועל כיד בעל הבית:

והנה במחנה אפרים (הל' שלוחין סי' יא) נשאל לענין הבונה מעקה לגגו על ידי פועל נכרי שכיר יום, האם בעל הבית יכול לברך על מצות בניית מעקה, כיון שהוא אינו עושה כלום.

וכתב שכיון שמשלם להפועל נכרי שכר פעולתו עדיף משליח בעלמא, וכפי שקבעו חז"ל (מס' ב"מ י.) 'יד פועל, כיד בעל הבית דמי'.

והעלה שם להלכה בזה"ל, ולפי זה יש לומר דאם שכר פועל לתקן המעקה, הרי זה מברך עליו, דחשיב כאלו הוא עצמו עשהו עכ"ל^ה.

אם שוכר אחד לקבוע המזוזות:

ולפי דברי המחנה אפרים הורה הגר"י פישר זצ"ל גם לענין בדיקת חמץ, שאם ממנה שליח בשכר לבדוק חמצו יכול המשלח לברך מדין יד פועל כיד בעל הבית^ו.

ונמצא נמי לענין קביעת מזוזה שאם משלם שכר להקבוע מזוזות יכול בעל הבית לברך על קביעת המזוזה, מפני דין יד פועל כיד בעל הבית דמי, וכן נוגע גם לגבי שאר מצות כיו"ב^ז.

המדלקת נר שבת על ידי שליח האם יכולה לברך אף שאין מדלקת בעצמה:

ולענין הדלקת נר שבת באשה שאין יכולה להדליק ומדלקת על ידי שליח, כתב בעל החו"ד בדרך החיים (סי' נ סעיף ח) שאין יכולה לברך^ח.

וכ"כ הגר"ש קלוגר בשו"ת האלף לך שלמה (סי' ק) וז"ל, מה שכתב שאחר ידליק והיא תברך, זה מנהג בורות, דכל מצוה הנעשה על ידי שליח ראוי לברך השליח.

אבל מדברי המג"א סי' רסג (סק"א) משמע שיכולה לברך, וכן דעת הגאון רבי עקיבא איגר שם^ט.
וכ"כ בשו"ע הרב (סעיף יא), ומבאר הטעם שעיקר המצוה ליהנות מהנר, וכיון שנהנית מן הנר יכולה לברך, שהרי עיקר המצוה ליהנות ולא להדליק^י.

- ה. והעתיקו להלכה רבי עקיבא איגר בהגהותיו שם סי' תכז, וכן העתיקו הפתחי תשובה (שם סק"א), והוסיף שלא שייך כלל זה רק בשכיר יום, אבל לא בפועל שעוסק בקבלנות.
- ו. כן הובא בשמו בהליכות אבן ישראל מועדים דיני בדיקת חמץ.
- ז. ומצינו נמי חידוש מענין זה בספ"ק ישמח משה (נח"י, פ' עקב) שכתב לחדש לענין מצוה בו יותר מבשלוחו, שאם משלם להשליח שעושה המצוה, חשיב כאילו עשה בעצמו המצוה מפני קביעת חז"ל יד פועל כיד בעל הבית דמי.
- ח. והעתיקו במשנ"ב סי' רסג (סק"א) להלכה.
- ט. שתמה על המג"א שמשמע מדבריו אף שמדלקת על ידי נכרי יכולה לברך, שאין דין שליחות לנכרי ע"ש, ומשמע שאם הדליקה על ישראל יכולה לברך.
- י. ומצינו להבין איש חי (פ' יט סעיף ה) שכתב גם לענין נר חנוכה באחד שאין יכול להדליק בעצמו שבעל הבית יכול לברך על הדלקת השליח ע"ש.

שכן ראו זאת במוחש עין בעין! ה'שר שלום' היה מרחף ומתעמק בשרעפיה עד כדי כך שלא חש ולא שת לב לכל הסובב אותו...! לפיכך, סיים הביולוגיאי רב, לא היה במציאות שיקרב מאן דהו מן האורחים בדברי קירוב, או כי יתרעם על דבר כלשהו.

[למרות כל זאת, סיים הרב מבילגורייא את סיפורו, שפעם בליל ראש השנה בעת עריכת השולחן הטהור, פנה השר שלום בצעד נדיר אל שנים מן האורחים ה"ה רבי מתתיהו פוליאווער ז"ל ורבי זלמן אברהם ציעשינאווער ז"ל והומינם אלו כדי להעניק להם שיריים, החסידים הנוכחים שלא היו רגילים לכונן דא המה ראו כן תמהו, לאחר שנסתיימה עריכת השולחן פנו אליהם החסידים ושאלום מה מעשיהם והם סיפרו כי הינם עוסקים במסירות נפש למען הקמת תלמוד תורה בעירם לחינוך ילדי ישראל, ולפיכך נודעת להם חיבה יתירה מעם הגה"ק השר שלום ז"ע שיצא מגדרו לכבדם גם בשעה שהיה מופשט מעמלם הדין...] ושוב האריך בדברי הדרכה לתלמידי הישיבה לקראת יום הגדול והנורא.

כאן קיבלנו עדות ברורה כיצד היתה הרגשת האויר בראש השנה! הביא דמלכא של הגה"ק השר שלום! מבעלזא זי"ע. ומכאן לסיפורנו על ראש השנה במחיצת קדשו של אותו צדיק מהר"ש זי"ע.

III

גם זקנים מופלגים בשנים לא זכרו שנת שפע וברכה כמו אותה שנה. גרגירי התבואה גדלם כמעט כגודל זיתים היה. הפירות התפוחים והמלאים שפע משכו את בדי האילנות מטה מטה עד שכמעט שברו אותם, אפילו הפרות דלות-הבשר הניבו חלב בשפע. הפרנסה היתה בשפע, כמעין המתגבר.

שנת ברכה זו בטבע היתה גם שנת בריאות וחיים למחנות האדם. מגפות הילדים הפוקדות מדי פעם את הארץ בסוף הקיץ וקוצרים קציר אימים, כמו הקצר הפוסע עם חרמשו בשדה, מגפות אלה בודאי שנעלמו כליל בשנה זו. לא היה זכר לאסכרה, לחצבת ולקדחת, כאילו החליט מלאך המות לצרור את צרורו ותרמילו ולהתרחק ת"ק פרסה מעיירותיהם של היהודים. "אין זאת כי אם שברכת שמים ירדה ממרומים עלי אדמות והרי היא נותנת סימניה בכל מקום", היו הבריות אומרים אלו לאלו.

היתה זו שנת ברכה לכל יצורי עולם, פרט לעופות ובעלי הכנף. דוקא יצורים אלה סבלו צרות צרורות, והשנה היתה להם שנת יגון ואנחה. העופות מתו בהמוניהם, כדוכבים. הרחובות היו מלאים בפגרי עופות. לולים שלימים גוועו בין לילה, ובשר יושביהם היה למאכל תנים וחולדות. התרנגולים, המסתובבים בגאווה בכרובותיהן האדומות נפלו בזה אחר זה, ולא נשארו כמעט עופות לכפרות, ולא היה מי

מסכת סנהדרין די בעסטע הכנה צו ראש השנה!

היה זה בתקופה בה התגורר הגאון רבי דוב בעריש איינהורן זצ"ל - אב"ד אמסטוב, בעיירה גור, סמוך למקום מגוריו של דודו - הרה"ק בעל השפת אמת' מגור זי"ע, באשמורת הבוקר של יום ראש חודש אלול, נכנס רבי דוב בעריש לחדרו של הרבי, וביקש לדעת באיזה ספר כדאי ללמוד בחודש אלול, איזה ספר הוא הטוב ביותר לעסוק בו לקראת יום הדין?

"כל ספר הוא טוב" - נענה ה"שפת אמת' ואמר, "אך הטוב מכולם הוא דף גמרא - פשוט לשבת ולהתעמק בלימוד הגמרא - זה מה שמזביל לרום המעלות, זו ההכנה הטובה ביותר לקראת יום הדין!"

כי הדרך הטובה ביותר - קרובה וזמינה, להוסיף עוד כמה דקות לימוד, עוד דף גמרא, זו ההכנה הטובה ביותר ליום הדין, זה מה שיעניק לנו בס"ד שנה טובה ומבורכת!

3

כבר נתרככה קמעה, במעמד זה שאל פרעה את משה "מי ומי ההולכים?" והשיב משה: "בנערינו ובזקנינו נלך, בבנינו ובבנותינו בצאנו ובבנותינו". אולם פרעה הרשע ניסה אחרי כן לעמוד על המקח, "רק צאנכם ובקרכם יצא" - טען. אולם משה עמד על שלו: "גם מקנני ילך עמנו", אמר.

לא היה חסיד שדרשונו של הרבי לא עוררה בלבו פליאה... מה ענין שמיטה אצל הר סיני? מה ענין סיפור יציאת מצרים אצל תקיעת שופר? אולם חסידים לא שואלים שאלות...

אחר הדרשה גילה ה'שר שלום' את פניו, ובית-המדרש כאילו נתמלא אור וזרח. החל בהתלהבות "ברוך אתה... לשמוע קול שופר", "שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה"... והתקיעות יצאו בקלות כקול היוצא מהכנור.

רבי מאיר'ל צחק ואמר: הוא ואספר לך דברים כהווייתן, ואפרש לך מה היתה כוונתו של ה'שר שלום'. "מאיר'ל טייל בשמים" (ידוע ששכרזה לדבר ממנו עצמו כינה את עצמו בשם מאיר'ל), וראה שהשנה הושמע בשמים קטרוג גדול על היהודים. היה חשש כי תפוצנה מגפות בקרב ילדי ישראל, שימותו חלילה בטרם עת, רח"ל.

ואז הגיע 'דער בעל-הבית' - כן כינה הצדיק רבי מאיר'ל את ה'שר שלום', עמד בפרץ ולא נתן כי גור-דין זה יחתם, "ילדי ישראל חייבים להיות ולחיות בריא, וליהם לגדול ולעבוד את הבורא" - "בנערינו ובזקנינו נלך, בבנינו ובבנותינו", השמיע ה'שר שלום' את זעקתו.

באה משמים הצעה להטיל את הגזרה על בהמות ובעלי חיים, אך ה'שר שלום' המשיך לעמוד בסירובו, "גם מקנני ילך עמנו" - טען. כדי שיהודי יעבוד את הבורא צריך הוא שתהיה לו פרנסה בשפע. "כי ממנו נקח לעבוד את ה'", וגם צריך בשר בהמה לענג שבתות ומועדים, [רצו להעביר את הגזירה על אילנות הפירות, וגם בזה לא הניח, כי זקוקים פירות לעשות ברכות, ולהשלים מאה ברכות בשב"ק, טען הצדיק]. צדיק גזור והקב"ה מקיים, ונאלצו בשמים לבטל את הגזרה על האילנות ועל הבהמות.

רק סוג אחד של בעל-חי שיכח ה'שר שלום' ולא הזכירם בתביעתו, והם בעלי הכנף, ועל כן לא נתבטלה הגזרה על העופות. אולם במחיר זה השיג ה'שר שלום' ישועה גדולה ליהודים, שנה טובה ומבורכת וכת"בה חתימה טובה.

ואז תפלה: שתהיה שנה הבעל"ט שנה טובה ומבורכת, והושענא אדמה מארר. בהמה ממשכלת. גורן מגום. דגן מדלקת וכו', נפש מבהלה וכו'. הושענא.

(מקורות: 'מעשרים של צדיקים' מ"כ מן אדמו"ר שליט"א, זכרון עץ חיים אנטווערפן, תפארת החג, הליכות הצדיקים בעלות בגירסאות שונות).

אבל אסור לכתח'ל, לערב הבצל בתוך הטשאלנט פרוה כשדעתו תחלה לערב אחר כך בתוך הטשאלנט בשר, משום דין אין מבטלין איסור לכתחלה, ואף שביטל תחלה היתר דהיינו בליעת חלב בפרוה, גם בזה החמיר מפני דין ביטול איסור לכתח'ל.⁽²⁾

אבל מסתבר שבדיעבד אם עירב הבצל לכתח'ל, אף שהיה דעתו לערב אחר כך בשר אין יכולין לאסרו, שיש בזה כמה צירופים להקל.⁽³⁾

מה עדיף לקדש על יין לבן או מיץ ענבים:

שאלה: מה עדיף יותר לקדש על יין לבן המשכר, או על מיץ ענבים אדום.

תשובה: יין לבן, דעת הרמב"ן (ביב צו): שפסול לקידוש, וכתב האליה רבה סי' רעב (סק"ה) שיש לחוש לדעתו והילכך אין לקדש עליו רק בשעת הדחק, והעתיקו להלכה במשכ"ב (שם סק"ב).⁽¹⁾

והנה יש אומרים שלא פסל הרמב"ן יין לבן רק כשאין היין מושבח, אבל כשאין בו גריעותא מותר לקדש עליו גם לדעת הרמב"ן, אבל אין זה נכון.⁽²⁾

אבל מיץ ענבים אדום שהוא יין מבושל מותר לקדש עליו, רק כשאפשר חוששין לדעת הרמב"ם (ה'ל שבת פרק כט הי"ד): שלא לקדש על יין מבושל.

ונמצא לכאורה שעדיף לקדש על מיץ ענבים אדום מלקדש על יין לבן לגמרי.

יב. כ"כ הפמ"ג שם.

יג. הפמ"ג שם הביא שיש מקילין שלא החמיר בזה מפני דין ביטול איסור לכתחלה, וגם דעת האומרים שהבצל לא חשיב דבר חריף ולא נבלע בליעת חלב בבצל.

יד. ובפסקי תשובות הביא בשם הקצות השלחן (סי' פ' סק"א) שהיין לבן כהיום מותר לקדש עליו ע"ש.

אבל באמת גם הקצות השלחן שם כתב שם בלשונו להחיר יין שאינו אדום כל כך נטוה קצת ללבן ע"ש, אבל לא לכן לגמרי.

טו. כמבואר בשו"ת תש"ב (ח"א סי' פה).

שאלות ניתן לשאול בכל מכמני ההלכה במערכת 'קול התורה':
מס' 722-02-3 ואח"כ *

כמריב ניתן להתקשר להעורך הגאון המו"צ שליט"א: 571-21-05331

אבל יש פתרון להפעיל הפלטה על ידי שעון שבת שידלק לאחר זמן, שאז חשיב רק כגרימא⁽¹⁾, ויש להקל על ידי נכרי בגרימא במקום צורך גדול, שלא גרע מדין שבות דשבות שהתירו באופן זה⁽²⁾.

לצללות כבד על רשת תחתיו כלי לקבל דם הנוטף:

שאלה: כבד שנצלה על גבי רשת אלקטרי ויש תחתיו כלי עם מים לקבל דף הנוטף מן הכבד האם יש חשש איסור בזה.

תשובה: לכאורה יש לחוש שנתחמם המים והדם המעורב בתוך הכלי, ועולה ממנו זיעת דם ונבלע לתוך הכבד ונאסר.

אבל בשו"ת דובב מישרים (ח"ד סי' ק) נשאל על שאלה זו והעלה שאין לחוש על זה, והטעם שאף שאם נטף דם בעין על הצלי נאסר, וחוששין שאין אש הצליה יכול להפליט, אבל זיעה העולה מן הדם שאינו דם גמור נפלט על הצליה ואין הכבד נאסר ע"ש.

אבל לכתח'ל יש לחוש שלא לעשות לצלות הכבד כשיש כלי תחתיו שמקבל הדם.⁽³⁾

נתערב בצל חלבי בטשולנט פרוה האם מותר לערב בו בשר:

שאלה: חתכו בצל בסכין חלבי ועירבו הבצל תוך טשולנט פרוה, ועכשיו רוצין לערב חתיכות בשר בתוך הטשולנט.

תשובה: אם יש ס' בקדירה כנגד סכין החלבי שנחתך הבצל נמצא שנתבטל בליעת החלב בששים ונשאר פרוה, מותר לערב הבשר בתוכו.⁽¹⁾

ח. כמו שכתב החו"א (סי' לח אות ב) שאם הומין שעון לעשות מלאכה דינו כגרימא, כיון שאין המלאכה נעשה מיד.

ט. וגרימא קול יותר משבות אחר, שהלא התירו גרימא במקום הפסד כמבואר בסי' שלד' (טע"ב).

י. ובשו"ת להורות נתן (חלק טו סי' לו) פסק להחמיר שנאסר מוצעת הדם ע"ש, אבל נראה שלא היה לפניו תשובת הדובב מישרים הנזכר.

יא. ש"ך סי' צט (סק"ב).

ועד מפעל התורה תורתך שעשועי

ועד מפעל התורה "תורתך שעשועי" (ט"ז) 580585586 פניה"ק ירושלים תובכ"א

כבוד חכמים ינחל

ביקרא דאורייתא ובחוקיה והערכה, משגיחם אנו בואת טעם מלא ברכה. קדם מע"כ ידידנו הנעלה, אברן כמסענו וממדרשו באופן נפלא, וזהו וזאת את הרכים, בהרצאת תורה וחסידות וחיבורים חכמים, מושך בעט סופרים להרבות ספסלי בית המדרש בתלמידיו חכמים, במאמריהם והתחומים מדעם ומנופת צופים נעימים, הוה בחור יומם וליילת, בן ענוותה של הלכה ובחלטה, משנתו קו ונקי מבין דבר מחור דבר ומדמה מילתא למילתא, בור שנינו מאבד טיפה, עליונו תרופה, ירא שמים ומביט ויראהו קודמת להכחמת, בעל מידות תרומיות במלא הדת, מלא מדע וחכמה, נגמ"ס וחסמות מביט, אשר זכה בכותב נדידה, כאשר האציל עליו רבני גדול דורנו משה' מהודו עליו לגנות אותו כידא אריכתא, לשרת בקודש כריש מחבבת, ושם עיניו עליו להעמידו בראש כלול לתלמיד חכמים מובהקים ללמדם ספר לצאת להוראה, להרבות תורה בישראל ולהגדיל תורה ולהאדירה

הרב הגאון

חיים מנחם ווייס

מזה"ר שליט"א

עורך מדור 'בני עמוד' בגליצונגו המעריטה 'קנין תורה' ועורך הגליץ התורני 'ציו העמודים' לחור' 'קנין ש"ס'

בן הרה"ג ר' שמעון עוזר שליט"א

רב בדיני ממונות ב'משיב כהלכה' דקהלתינו

חתן ידידנו הנעלה הרה"ח המפו' מזה"ר אהרן סאמעט שליט"א

כאשר זכה ועלה ונתעלה ונתמנה על ידי כ"ק מרן פוסק הדור רבינו הגאון הגדול שר התורה והיראה לשמש פאר כראש כולל 'תשובות והנהגות' בראשותו ובנשיאותו לבני הישוב הישן בשכונת רמה ד' 2 בבית שמש

ברכת התורה צדופה, שיוכל להמשיך בתנופה, להגדיל תורה ולהאדירה, בכתב ובעל פה בעז ובבזרה, ולהורות לזכרים את הדור ילכו בה, ברוב אהבה וזכה, מחור נתחן ו' והורבת דעתו וס' אור וטוהר והצלחה מרובה, ובכל אשר יפה יצליח לו דרכו, ויזכה לשבת בארץ התורה עד זקנה ושיבתו טובה, עד נתיב בקרוב לביאת משיח בן דוד ב"א

המברכים בכל הדת הכבוד:

ועד מפעל התורה 'תורתך שעשועי'

גדול העושים:

רבבות קוראי 'קנין תורה' חכמי ורבני 'קנין ש"ס'

הבורה 'קנין ש"ס' נתייחד ע"י כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

המסרה: לגדול 'ש"ס איר' במלוא מובן המילה, ברכישת כל הש"ס כולה בע"פ

כלל חכמי ורבני 'קנין ש"ס' מתכווננים ל'ירית מסכת סנהדרין כולה כמונחת בכיסיה';

בתכנית שינון מיוחדת ב'ירח האיתנים ארבעין דפיין! ארבעין זימניין!

פרטים יבואו א"י פ...

מבי מדרשא

בירורי הלכה שנתלכנו בשיעוריו של הגאון ר' ברוך יהודה היימליך שליט"א מו"צ בהעדה החרדית ומרבני קהילתנו הק'

האם מותר לנקות השולחן מקליפות ופסולת, בשבת?

שאלה:

האם מותר לנקות ולהוריד מהשולחן פסולת וקליפות של פירות, כגון אגוזים או שקדים, תפוזים ואשכוליות וכדומה, מטעם דהוי כגוף של רע?

• ההלכה •

- א. יסוד היתר טלטול כדי לפנות גוף של רע הוא מחמת שמאוס על האדם, אבל מה שמפריע לאדם שאין הבית מסודר וכדומה, אינו בכלל ההיתר של גוף של רע, ואסור לטלטלו.
- ב. יש שכתבו שבאופן שרוצים לנקות הבית, מחמת שאורחים צריכים לבוא ויגרום לו לאי נעימות שאין הבית נקי ומסודר, ג"כ הוא בכלל היתר גרף, והוא חידוש, וראוי להחמיר.
- ג. לכן במקום שהקליפות והפסולת שנמצאים על השולחן אינם גורמים הרגשה של מיאוס, אסור לטלטל הקליפות בידים, אך יכול לסלקו ע"י דבר אחר, דאז הוא טלטול מן הצד (לכמה פוסקים), או שיכין מתחילה כלים 'חד פעמי' ויניח שם הקליפות, ואז מותר לטלטלם אגב הכלי.
- ד. אם מונח על השולחן, קליפים שפולטים מן הפה (כגון של גרעיני חמניות וכדו'), מותר לפנותם, שכן הוא דרך הרבה בני אדם שסולדים מזה.

• בירור הלכה •

היתר טלטול של גרף רע:

כתב בשו"ע (סימן ש"ח סעיף ל"ד): "כל דבר מטונף כגון רעי וקיא וצואה בין של אדם בין של תרנגולים וכיוצא בהם, אם היו בחצר שיושבים בה מותר להוציאם לאשפה או לבית הכסא, ואפילו בלא כלי, ואם היו בחצר שאינו דר שם אסור להוציאם", עכ"ל.

והיינו שחז"ל התירו לטלטל דבר שהוא 'מוקצה מחמת גופו' א"ע שאינו ראוי לכלום, מפני כבוד של אדם, שלא יהא דר במקום מטונף.

עצמות וקליפות:

והנה השריע הביא דוגמאות של דברים מאוסים מאוד, כגון רעי וקיא, אמנם גם דברים שאינם מאוסים ביותר התירו לטלטל כדי לפנותם מלפניו. כמו שמצינו בגמרא (שבת קמ"ג ע"א) שר' הונא בריה דר' יהושע היה צובר גרעיני תמרים לפניו, ומוצאים משום דהוי כגוף של רעי.

וכן פסקו בשו"ע הרב (סימן ש"ח סעיף ט"ו) ובמ"ב (סי' קט"ז) "אם נתקבצו [עצמות וקליפות] הרבה יחד, ומאוס עליו להניחן כך על השולחן, מותר להעבירן בידים, דהוה ליה לדידיה כגוף של רעי, כן משמע בגמרא". אמנם יש לדחות דבגמרא איירי בגרעינים שהפליט מפיו, וזהו מאוס הרבה.

אבל ממש בשו"ע הרב (סימן של"ז סעיף ב') "ואפילו יש בו עפירות וקליפי אגוזים, וכיוצא בהם מהדברים האסורים בטלטול, מותר לכבדם מפני שהם לו כגוף של רעי, שהתירו לו להוציאם לאשפה מפני כבודו", משמע שסתם קליפות היו בגדר גרף של רעי, וכן הביא בבה"ל (שם ד"ה ויש מחמירין) בשם הרשב"א.

שיירי מאכל בקערה:

וכן שיירי מאכל שנשארו בקערה, נחשב כגוף של רעי, כמ"ש בגמרא (שבת דף ק"ד ע"א), וכן משמע מבה"ל (סימן ש"ח סעיף ד'), וכן איתא בגמרא (בבא דף כ"א ע"ב) על שיירי כוסות שנשארו משתנית נכרי דהוי גרף של רעי ע"ש.

[כ"מ ממה שהקשו בגמרא (שבת דף ק"ד ע"א) "אליבא דרבי נחמיה (שאסור אסור לטלטל אפילו כלי שמלאכתו להיות לצורך מקומו), הני קערות היכי מטלטלין להו (האין מותר לפנות הקערות מהשולחן אחר אכילתו), אמר ליה רבה, רב ספרא חברין חברינו תרגמה, מידי דהוי אגורף של רעי", והבה"ל (סימן ש"ח סעיף ד' ד"ה כלל) הוכיח מזה דאפילו קדרה העומדת בבית, שפינו ממנה התבשיל, מותר לטלטלו לסלקו לחוץ דהוי גרף של רעי ע"ש].

דבר מאוס עליו:

וגדר גרף של רעי תלוי בכל אדם לפי מה שהוא, ויתכן דברים שאצל אדם אחד הוא בגדר גרף של רעי, ואצל אדם אחר אינו גרף של רעי.

וכ"כ הרמ"א (סימן רע"ט סעיף ב') "ויש אומרים דמי שהוא איסטניס והנהר מאוס עליו מותר להוציא דהוי לדידיה גרף של רעי, והמקל לא הפסיד" (כ"ה לפי הגהת המ"א סי' ג'), בשם הב"ח, וכתבו דה"ח והמ"א שגם מי שאינו איסטניס אם מרגיש שהנהר מאוס עליו, מותר לפנותו מאת השולחן, והביאו המ"ב (סי' ה').

כבעלי חיים מצויים, (וכמשנת' במאמרים הקודמים), אבל דברים שאינם ראויים למאכל בהמה, שאין לנו צירוף זה, אינו פשוט להתיר.

וכ"כ בתשובות והנהגות (חלק א' סימן ר"ח) אם נתקבץ לפניו הרבה פסולת על השולחן, הוי כגוף של רעי ומותר להעבירו בידיו, 'מיהו שמעתי מגדולים זצ"ל לזהר ולא למהר לפסוק שיש בזה השיעור דנקרא גרף של רעי'.

טלטול ע"י דבר אחר:

לכן יש לר"ש להשתדל לחפש דרכים אחרים לנקות השולחן, כגון לנקות ע"י דבר אחר, (דמותר עכ"פ להשיטות הסוברים דהוי טלטול מן הצד), או להביא להשולחן כלים חד פעמי ולקלוף לתוכן הקליפין, דליכא בזה חשש ביטול כלי מדיכנו (וכמשנת' במקרא), ואז יוכל לטלטל הקליפות ע"י הכלי.

קליפות שאדם פולט מפיו:

אבל קליפות שאדם נוטל לתוך הפה ופולט, אם מונח על השולחן, הוי בגדר גרף של רעי (עכ"פ לאנשים אחרים), דהוא דבר שאדם סולד מזה, וכעין זה איתא בשו"ע (א"ח סימן ק"ע סעיף י' וט"ו) לא יישך פרוסה ויניחנה על גבי השולחן, מפני שנמאסה לבדיות.

[אלא שצ"ע מדברי הגמרא (שבת דף קמ"ג ע"א) שהובא לעיל, מדברי ר' הונא בריה דר' יהושע דמשמע דאפילו קליפי תמרים שפולטו מן הפה, לא הוי גרף של רעי, רק אם צובר לפניו. ואולי משום דאיירי באותו האדם שפולטו].

שכח פטיש על השולחן:

נמצא לפי דברינו, דמי ששכח פטיש על השולחן מערב שבת (ואינו צריך למקומו), ורצה לסלקו מעל השולחן מפני שמתבייש מפני האורחים, אין להתיר מטעם גרף של רעי, דאינו מאיס.

ועיין בספר מאור השבת (חלק א' דף פ"ח במכתב ח' אות ז') שכתב ששאל את הגרשז"א, דבספר ש"ש (פרק כ' סעיף י') מבואר דאסור לפנות פטיש מן השולחן, ולפמ"ש בשם מרן בספר טלטולי מוקצה דמחמת אי נעימות מסתבר דמותר, א"כ גם בזה יש להתיר.

ותירץ ח"ל: "בענין גרף של רעי חושבני דפטיש אחד, וגם אין צריך למקומו מסתבר דאסור, אבל כשמניחין פטישים ומסמרים יתכן שזה ממש מכוער גם כימות החול, ומותר עכ"ל, ונראה דאם המציאות באמת דאדם סולד מצד מאיסתו, הרי שלכו"ע מותר. [אמנם לגבי פטיש, דעת הרבה פוסקים, דכיון דהוי רק כלי שמלאכתו לאיסור, יש מקום להתיר גם בלא"ה, די"ל דאי סדר לאדם, נחשב כצורך מקומו, וכמשנת' במקום אחר].

לנקות כל הפסולת ברציפות:

וע"ע בספר מאור השבת (חלק ג' שם במכתב ל"ז אות ב') שנשאל מה הדין בשולחן שהוא מאוס מחמת לכלוך שמותר לפנותו משום שהוא בגדר גרף של רעי, אבל אחר שפינה רוב הפסולת, מעט הפסולת שנשאר כבר אינו בגדר של רעי, האם מותר להמשיך לסלק כולו, והשיב שמותר רק ברציפות, אבל שלא ברציפות אסור.

ומסתפק שם בהערה (ל"א) מזה גדר רציפות האם צריך להיות בפעולה אחת ממש, או שדי בזה שהוא עסוק באותו ענין, כגון שחולק לאשפה להשליך מקצת הפסולת, ואח"כ ממשיך לנקות, וצ"ע לדניא.

שקצים ורמשים המאוסים:

וכיון שהתבאר דגדר גרף תלוי לפי מה שהוא אדם, נראה דרוב בני אדם שנמאסים ממני שקצים ורמשים, כגון דווקים (מקקים) וכדומה, אפילו הם חיים, הרי הן בגדר גרף של רעי ומותר לטלטלם, וכ"כ בספר תהילה לדוד (סימן שט"ז סי' יא) שמותר לטלטל פרעוש לכן שעל בגדו להורידו מעליו, משום דהוי גרף של רעי.

[מ"מ יש לזהר בדבר, בדורך כלל אם תופסם יש בזה חשש צידה, אמנם באופן שאין חשש צידה כגון שדוחקן על גבי איזה דבר כדי להוציאו, או שמטלטלו ע"י דבר אחר, גם להשיט הסוברים דטלטול ע"י דבר אחר אינו בגדר טלטול מן הצד, אלא כידא אריכתא, אעפ"כ מותר, משום דהוי גש"ר].